

Spitzer Jenő

Két kötet bemutatója a honvédelem jog történeti vonatkozásainak feltárása köréből

2017. november 10-én, a Nemzeti Közszerződési Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztviselői Kar Honvédelmi Jogi és Igazgatási Tanszékén vehettem részt Kelemen Roland kettős könyvbemutatóján. A kar tanársegédjének kiadványai a kivételes hatalom szabályozásának magyarországi keletkezése¹, valamint a katonai igazságszolgáltatás története² tárgyában szolgálnak széleskörű vizsgálatként, melyek már témájukban is felkeltik a katonai jog és a hadijog iránt érdeklődő pályakezdő figyelmét.

A Hungária körúti campuson megjelent érdeklődőket Dr. Révész T. Mihály, az Eötvös Loránd Tudományegyetem és a győri Széchenyi István Egyetem állam- és jogtudományi karainak tanára köszöntötte. Az eseményt megnyitó beszédében üdvözölte azt a kötetek által is alátámasztható – szerény álláspontom szerint is messzemenően támogatandó – irányvonalat, amely felhagy a tisztán feltáró, a jogtörténet felé „jogrégészként” közeledő hagyományokkal, és helyett képes elődeink munkájának esszenciáját megragadni és tanulmányként, építőanyagként kezelni a jelenkori jogrendszer fejlesztésében. „Ha meg akarjuk haladni a mögöttünk lévő évtizedeket, akkor jobban kell támaszkodni a jogtörténeti hagyományainkra, tradícióinkra.” – hangzott el a professzor köszöntőjében. A gondolatmenet véleményem szerint megkérdőjelezhetetlenül nyomatékosította nem csak a bemutatónak, de sokkal inkább a könyvekhez fűződő tematikának a jelentőségét, megmutatva a jogtörténet tudományos és társadalmi felelősségét is.

---

¹ Kelemen Roland: Források a kivételes hatalom szabályozásának magyarországi genezisééről. Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság, Budapest, 2017.

² Kelemen Roland: A katonai igazságszolgáltatás Magyarországon 1867-1949. Gondolat kiadó, Budapest, 2017.

Ez a megújuló kihívások és az organikusan változó jogszabályi környezet közepette már kivívott értékeket szilárdan képviselő, illetve a korábban tévútra vezető lépéseket összegző és indikáló bázis komplex szerepköre.

Dr. Pohl Árpád ezredes, a Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar dékánja a kiadványok bemutatását a Honvédelmi Jogi és Igazgatási Tanszék életében betöltött komoly eredményként titulálta. Kelemen Roland munkáját a tanszék kutatási koncepciójának értéknövelő szellemi termékeként látja, ami egyben igazolja a karon végzett tudományos munka ígéretes progresszióját és a Tanszék felállításával hozott döntés helyességét. E körben a Kar dékánja kiemelte, Kelemen Roland kettős könyvbemutatója is bizonyítja, hogy a Nemzeti Közszolgálati Egyetem ezen új Tanszéke igyekezett az egyes kutatók szintjén is zálogot képezni a honvédelem jogának és igazgatásának elhanyagoltsága ellen ható tudományos hiánypótlásban.³

---

³ Ezt a megállapítást jól tükrözi, hogy a Tanszék munkáját a területen régre nyúló és pótolhatatlan eredményeket hozó Dr. Lakatos László PhD ny. vezetőrnagy úr épp úgy támogatja kutatásaival, mint a téma fiatalabb kutatói, gyakorló szakemberei. A Tanszék munkatársainak fontosabb publikációból csak áttekintésként emelhető ki például: Lakatos László: Honvédelmi igazgatás. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, egyetemi jegyzet, Budapest, 2011.; Lakatos László: Honvédelmi igazgatás. In. Lapsánszky András: Közigazgatási Jog. Fejezetek szakigazgatásaink köréből I. Complex Wolters Kluwer, Budapest, 2013.; Lakatos László: A honvédelmi igazgatási képzés aktualitása az átfogó megközelítés elvének tükrében. In. Hadtudományi Szemle 2015/4. sz. 432-443. o.; Lakatos László: Védelmi igazgatás, különleges jogrend, védelmi tervezés. In. Dobák Imre (szerk.): A nemzetbiztonság általános elmélete. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2014, 303-329. o.; Keszely László: A különleges jogrend a védelmi igazgatás gyakorlati, jogalkalmazói szemszögéből. In. Iustum Aequum Salutare 2017/4. sz. 77-89. o.; Keszely László: A védelmi igazgatás szerepe a nemzeti szintű átfogó megközelítés megvalósításában. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, doktori értekezés, Budapest, 2017.; Keszely László: A NATO válságreakálási rendszerével összhangban álló nemzeti intézkedési rendszer és a különleges jogrend összefüggései. In.

A szerző „Források a kivételes hatalom szabályozásának magyarországi geneziséről” című kiadványát dr. Kádár Pál PhD dandártábornok, a Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság elnöke, a Honvédelmi Minisztérium Tervezési és Koordinációs Főosztály főosztályvezetője mutatta be. Kelemen Roland írásáról elismerően nyilatkozott, hangsúlyozva, hogy az abban foglaltak esszenciálisan gyűjtenek össze információt egy olyan joganyagról, aminek a történelmi jelentősége csupán egyetlen aspektusként értelmezhető. Dr. Kádár Pál a kivételes hatalmat, mai szóval: különleges jogrendet a jogállam működésének olyan lényegi területének tekinti, ami a jövőben a részletesebb kutatás célkeresztjébe kell, hogy kerüljön.

Katonai Jogi és Hadijogi Szemle 2003/1. sz. 191-221. o.; Keszely László (szerk.): Az átfogó megközelítés és a védelmi igazgatás. HM Zrínyi Média Közhasznú Nonprofit Kft., Budapest, 2013.; Farkas Ádám: A jogállamon túl, a jogállam megmentéséért. In. Iustum Aequum Salutare 2017/4. sz. 17-29. o.; Kádár Pál, Farkas Ádám (szerk.): Magyarország katonai védelmének közjogi alapjai. Zrínyi kiadó, Budapest, 2016.; Farkas Ádám: Tévelygések fogságában? Tanulmányok az állam fegyveres védelmének egyes jogtani és államtani kérdéseiről, különös tekintettel Magyarország katonai védelmére. Magyar Katonai és Hadijogi Társaság, Budapest, 2016.; Farkas Ádám: Adalékok az állam fegyveres védelmének rendszertani megközelítéséhez. In. Honvédségi Szemle 2017/1. sz. 44-58. o.; Farkas Ádám: Az állam fegyveres védelmének szabályozása a magyar jogrendszerben. In. Sereg Szemle 2017/2. sz. 146-161. o.; Farkas Ádám: A terrorizmus elleni harc, mint kiemelt ágazatközi fegyveres védelmi feladat. In. Szakmai Szemle: A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos Szakmai Folyóirata 2017/3. sz. 5-20. o.; Farkas Ádám: Gondolatok a terrorveszélyhelyzetről. In. Szakmai Szemle: A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos Szakmai Folyóirata 2016/3. sz. 174-189. o.; Kelemen Roland: Sajtókorlátozás az első világháborúban. In. Iustum Aequum Salutare 2017/4. sz. 113-126. o.; Kelemen Roland: Sajtószabadság vagy hadiérdek: Az első világháború dilemmája. In. Katonai Jogi és Hadijogi Szemle 2014/2. sz. 67-108. o.; Kelemen Roland: A háború esetére szóló kivételes intézkedéseket tartalmazó 1912. évi LXIII. törvény országgyűlési vitája és sajtóvisszhangja. In. Parlamenti Szemle 2016/1. sz. 70-91. o.; Kelemen Roland: A katonai igazságszolgáltatás Magyarországon 1867-1949. Gondolat kiadó, Budapest, 2017.

Különösen fontosnak tartja ezt amiatt, hogy a kötet megkérdőjelezhetetlenül fedi fel a párhuzamot a vizsgált időszak és mai kihívások között. Véleménye szerint a XXI. században a magyar Országgyűlés nagyban hasonló veszélyek és gondolatok közepette jutott el a különleges jogrendre vonatkozó Alaptörvény-módosításig, mint ahogy azt egy évszázaddal ezelőtt írott alkotmány hiányában az e tárgyú alkotmányos jelentőségű törvény megalkotásakor is tette.

A „Források a kivételes hatalom szabályozásának magyarországi geneziséről” olyan forrásokat vonultat fel következetesen, amelyek a kivételes hatalmi törvény 1912-es megszületéséről, valamint annak a sajtóban és a jogtudományban való fogadtatásáról adnak átfogó képet. Ahogyan az a könyv előszavában is olvasható: „Magyarországon hosszú vajúdat követően 1912-ben fogadta el az Országgyűlés az első átfogó kivételes hatalmi törvényt, amely háború esetére adott felhatalmazást a kormánynak, lehetőséget adva a közigazgatás átalakítására, a törvényben meghatározott alapjogok korlátozására és a hadigazdálkodás kereteinek kialakítására. A háború esetére szóló kivételes hatalmi intézkedéseket tartalmazó 1912. évi LXIII. törvénycikket megalkotását követően csakhamar alkalmazni is kényszerült a magyar kormány, hiszen e törvény jelentette az alapját az első világháborús hadi jogalkotásnak”.

A hallgatóság soraiban ülve magam is a bölcsen felállított párhuzamokról és a folyamatos jogfejlesztés elengedhetlenségének tényéről gondolkodtam el. Az első világháború „előestéin” számos konfliktusban kondult meg az akkor még csak részben hallott vészharang, jóformán visszszámolva a totális háborúba sodródásig. Az Országgyűlés az elkerülhetetlenség szorításában és komoly – olykor már-már vakon vádló – kritikák kereszttüzében volt kénytelen a változásokhoz hangolt jogszabályi környezetet teremteni, a jogrendszer elavult bénultságának elkerüléséért küzdeni. A kihívás, mint olyan, kifogyhatatlan tárházzal rendelkezik. Elegendő Alaptörvényünk – még diktatúrát kiáltó kritikákba is ütköző – hatodik módosítására gondolnunk, melynek eredményeként az a 2012-ben még nem várt veszélyekkel szemben vált ellenállóbbá a

terrorveszélyhelyzettel kiegészülve. Az 1912-ben elfogadott kivételes hatalmi törvény nem egyszeri és véletlen párhuzamot mutat, hanem sokkalta inkább az ilyen léptékű jogfejlesztés univerzális nehézségeit láttatja. E nehézségek pedig folyamatokat könnyítő tanulságként állhatnak a különleges jogrend jövőbeni – jó eséllyel szükségszerű – formálásában.

„A katonai igazságszolgáltatás Magyarországon 1867-1949” című kötet dr. Farkas Ádám főhadnagy, a tanszék egyetemi tanársegédje, a Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság elnökségi tagja, a Honvédelmi Minisztérium Jogi Főosztályának tisztje által került bemutatásra. Dr. Farkas Ádám szintén méltatta a szerzőnek a korszakot átfogóan összegző munkásságát, felhívva a figyelmet a kiadvány hiánypótló jellegére. Véleménye szerint a szerző munkájának fő érdeme a katonai büntető igazságszolgáltatás fejlődésének objektív bemutatása, rendkívülivé pedig az mögöttes eljárásjogi szabályozás ismertetése teszi. Korábban a katonai igazságszolgáltatást ilyen mértékben átfogó történeti összegzés nem állt a hazai jogtudomány rendelkezésére, így azt koncepcionálisan különösen üdvözlendőnek tartja. A kötet méltatása során kiemelte, hogy az nem csupán a katonai büntető igazságszolgáltatás érdemeire fókuszál, hanem tényszerűen tárja az olvasó elé annak politikai eszközzé válását, a hatalmi célok alárendeltjévé esetileg lerontott büntetőeljárás képét. Meglátásom szerint a „jogrégészet” túlmutató személelmód ezáltal újra megerősítést nyert, nem kizárólag a mindenkori hatalmi rendszerek intelmeiként, hanem a katonai büntető igazságszolgáltatás belső struktúrája és rendszerbeli helyének időről időre való újra gondolására támasztott igényeként egyaránt.

A kiadványok bemutatását követően Kelemen Roland maga is elmondta: fontosnak tartja a különleges jogrend széleskörű vizsgálatát, annak szakmai viták keretében való értelmezését és fejlesztését. Felhívta a figyelmet a jogrendet szerinte sajnálatosan átható anomáliákra. Hangsúlyt helyezett a számos esetben észlelhető korszerűtlenségére, többek között a szükségállapot meghatározása tekintetében. Utalást tett a fegyveres támadás fogalmának különleges

jogrendet érintő végiggondolására is. Nemzetközi jogi érdeklődésem végett ez utóbbi különösen felkeltette az érdeklődésemet. Véleményem szerint a fegyveres támadás különleges jogrendben való tisztázása leginkább váratlan támadás esetében bír közvetlen relevanciával, hiszen az ENSZ Alapokmány 51. cikkében lefektetett önvédelmi klauzula a fegyveres támadás fogalmi bölcsőjeként pont e jogrendi esetkörre helyezkedő szituációkra alapoz. Túl a váratlan támadás különleges jogrendben való szabályozásának szükségességét érintően felmerülő kérdéseken, figyelembe véve az aszimmetrikus és hibrid hadviselés eredményezte változásokat, valamint a kibertérben rejlő veszélyeket, érdemi vitaindító felvetésként értékelem a fegyveres támadás – mind kvalitatív és kvantitatív tekintetben – hazai jogrendben betölthető helyének megvitátását.

Úgy gondolom, Kelemen Roland kettős könyvbemutatója színvonalas szakmai eseményként szolgált minden résztvevő számára, pályakezdőktől a résztvevő főtisztékig, professzorokig. Az érdem kettős oszlopra helyezkedik: a különösen értékes kötetek az önértékük mellett kimagasló és tiszteletre méltó szakértelemmel kerültek bemutatásra, ami úgy gondolom, a legszélesebb plénumot is megérdemelné a jövőben. Őszinte reményeimet fűzöm a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Honvédelmi Jogi és Igazgatási Tanszékének, valamint a Magyar Katonai jogi és Hadijogi Társaságnak a hasonló színvonalú, jövőbeni eseményeihez és bátran biztatok mindenkit azok érdeklődő felkeresésére.